

DR. HÁGER TAMÁS*

A korlátozott felülbírálat büntetőjogi főkérdésben a másodfokú eljárásban, a bírói igazságszemlélet és a korlátozott revízió

1. Bevezető gondolatok

A 2018. július 1-jétől hatályos, a *büntetőeljárásról szóló 2018. évi XC. törvény* (továbbiakban Be.) – szakítva az *1998. évi XIX. törvény* (továbbiakban régi Be.)¹ szabályozásával és a XX. századi jogfejlődés fő irányával – megteremtette a korlátozott fellebbezés lehetőségét *büntetőjogi főkérdésben*, azaz konkrétan a büntetés-kiszabást érintően, mely a teljes revízió helyett korlátozott felülbírálatot tesz lehetővé, biztosítva egyben, hogy az elsőfokú bíróság csak a támadott rendelkezéseket indokolja meg részletesen. A Be. 583. § (3) bekezdés a) pontja rögzíti, miszerint fellebbezésnek van helye kizárólag a kiszabott büntetés vagy az alkalmazott intézkedés neme, mértéke és tartama ellen is. Ilyen korlátozott fellebbezést a régi Be. nem ismert. A szankciós, vagy másképp fogalmazva mértékes perorvoslat ezért jelentős reformot jelent a legutóbbi idők büntető perjogának fejlődésében, miáltal az elsőfokú ítélet megszerkesztése és a felülbírálat egyszerűbb, így a törvény alapvető célja: az eljárás gyorsítása és hatékonyabbá tétele megfelelően biztosítható. A tanulmány alapvető felvetése, hogy valóban korlátozott-e, vagy csak részben korlátozott ez a revízió a szankciós fellebbezésből eredő másodfokú eljárásban, mely rendszerint a jogerős ügy-

döntő határozathoz vezet.² Emellett vizsgálom, hogy a korlátozott felülbírálat, elsősorban a ténybeli revízió elmaradása hat-e és mennyiben a klasszikus bírói igazságszemléletre.

2. A jogorvoslat fogalma, fellebbezés az elsőfokú bíróság ügydöntő határozata ellen

A törvény – az elsőfokú ügydöntő határozattal szemben alapvetően megkötés nélkül,³ a másodfokú ítélet ellen a törvényben meghatározott speciális feltételek, a büntetőjogi felelősség kérdésében hozott eltérő dön-

² Az ügydöntő határozat jogerejéhez olyan fontos hatások kapcsolódnak mint a kötőerő, a határozat megváltozhatatlansága, a kötelező erő, a végrehajthatóság, a bizonyító erő, a kétszeres eljárás tilalma és az ún. egyéb jogerőhatások (többek között az ártatlanság vélelmének megszűnése, a kártalanítási jog esedékessé válása, a büntetés végrehajthatósága elvülésének kezdete). Lásd ELEK Balázs: *A jogerő a büntetőeljárásban*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi Tanszéke, Debrecen, 2012, 117–179.

³ A Be. 581. § a)–c) pontja és az 583. § (1), (2) bekezdése szerint az eljárás főszemélyei, mint az ügyész, a vádlott és a védő az elsőfokú ítélet bármely rendelkezését, vagy akár indokolását is támadhatják. Az ügyész fellebbezési joga a legszélesebb, mert a vádlott terhére és javára is fellebbezhet. A vádlott és védő ugyanakkor a vádlott terhére nem élhet jogorvoslattal [Be. 583. § (4) bekezdés]. A magánvádló és a pótmagánvádló pedig csak a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést [Be. 778. § (3) bekezdés, 809. § (3) bekezdés]. A vádlott örököse a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezés, a vádlott házastársa vagy élettársa a kényszergyógykezelés ellen a vádlott hozzájárulása nélkül is, a magánfél a polgári jogi igényt érdemben elbíráló rendelkezés ellen, a vagyoni érdekelt pedig a rá vonatkozó rendelkezés ellen jogosult fellebbezésre [Be. 581. § d)–g) pont.].

* A szerző PhD, a Debreceni Ítélotábla büntető ügyszakos bírója.

¹ Erdei Árpád nyomán a jogtudományban az *1998. évi XIX. törvény* a III. Be., a *2017. évi XC. törvény* ennek megfelelően a IV. Be. Az alkotmánybírósági és rendes bírósági gyakorlatot követve azonban a tanulmányban a jogtörténeti előzményekre való részletes kitérés nélkül a régi Be. és Be. megjelölést használom. A hatályos törvény Be. elnevezése adott és egyértelmű, a régi Be. kifejezés nem teljesen pontos, mert több Be. is lehet régi, de a gyakorlatban ez rögzült. Lásd Erdei Árpád: *Tanok és tévtanok a büntető eljárásjogi tudományában*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011, 12.

tés esetén – biztosítja a fellebbezés jogát a jogosultak számára.⁴

A büntető jogorvoslat a büntetőeljárás egyik központi jelentőségű jogintézménye, mely alkotmányos alapjog⁵ és az egyes eljárások tételes normái között is jelen van. A tanulmány a büntetőeljárás bírósági szakaszát vizsgálja, ezért elsősorban a jogorvoslat bírósági eljárásban irányadó fogalmával kapcsolatos jogirodalmi álláspontokat hívja fel. A jogorvoslatok az eljárás egyes szakaszaiban más és más elnevezést kapnak, a nyomozás során panaszként, felülbírálatként, a perben pedig fellebbezésként jelennek meg.⁶

Az elsőfokú ítélet elleni fellebbezés tárgyalását megelőzően vizsgáljuk meg, hogy konkrétan mit is jelent a jogorvoslat.

Angyal Pál szerint perorvoslat alatt azt az eljárást kell érteni, amelynek során a bíróságnak valamelyik félre vagy más érdekeltre sérelmes határozatából származó joghátrány a perre visszahatóan elhárul.⁷

Cséka szerint a jogorvoslat lehetőséget teremt a már bekövetkezett eljárási tévedések, a helytelen, törvénytörő határozatok orvoslására annak érdekében, hogy a hibás döntés jogkövetkezményei lehetőleg ne álljanak be, illetve minél előbb megszűnjenek.⁸

Király a jogorvoslat lényegét a hatóság határozataiban vagy intézkedéseiben előforduló ténybeli vagy jogi tévedések, törvénytörések kijavításának indítványozásában mint jogi eszközben fogalmazta meg.⁹

Nagy Lajos szerint a jogorvoslat a törvény által feljogosított fél indítványa avégett, hogy egy szervezeten magasabb fokú bíróság – az ügy újabb megvizsgálása alapján az eljárás egy további szakaszának lefolytatásával – a megtámadott határozatban lévő ténybeli vagy jogi tévedést javítsa ki, és a tévedés összes következményét szüntesse meg.¹⁰

Amint Király nyomán Kardos Sándor utal rá, a jogorvoslat a büntetőeljárás fakultatív szakaszát nyitja meg, mert a perorvoslati eljárásoknak feltétele a fellebbezés joghatályos bejelentése.¹¹

Herke, Fenyvesi és Tremmel kifejti, hogy a perorvoslat az eljáró bíróság valódi vagy vélt, súlyos vagy kevésbé súlyos, ténybeli (*error in facto*), jogi (*error in iure*), vagy eljárási (*error in procedendo*) hibájának kiküszöbölésére, orvoslására irányul.¹²

E körben kell utalni rá, hogy a jogorvoslat szabad gyakorlásának egyik fő garanciája a vádlott javát szol-

gáló súlyosítási tilalom, mert az érvényesül a rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásokban is, függetlenül attól, hogy ki gyakorolta a jogorvoslat jogát.¹³ A vádlott a súlyosítási tilalom nélkül pszichológiai kényszerhelyzetbe kerülne, mely akadályozná a fellebbezési jog szabad gyakorlását.¹⁴

A jogirodalmi álláspontok a fő kérdésekben egységesek, árnyalatnyi különbségeket láthatunk ugyan a jogintézmény *genus proximumának* megfogalmazása során, de a jogorvoslat lényegét egységesen a téves, sérelmes, törvénytörő határozatok hibájának kijavítása érdekében felhasználható eljárásjogi eszközként jelölik meg. A jogorvoslat a jogirodalom képviselőinek gondolatait is összegezve leírható olyan, a törvényben meghatározott jogosultak számára nyitva álló eljárásjogi eszközként, mely a büntetőügyben eljáró hatóság téves, törvénytörő, avagy annak vélt döntése, a jogosultra sérelmes mulasztása következményeinek megszüntetésére, elhárítására irányul. Herke, Fenyvesi és Tremmel fogalom meghatározásából külön kiemelendő a hiba *vélt* volta. A jogorvoslat jogának gyakorlása ugyanis korántsem jelenti azt, hogy valóban törvénytörés történt, a fellebbezési eljárást ugyanis a jogorvoslat akkor is megnyitja, ha a vélelmezett sérelem később valótlannak, a támadott határozat törvényesnek bizonyul. A bírósági eljárásban főszabályként a jogorvoslatot egy felsőbb szintű bírósági fórum bírálja el.

A bírósági szakaszban a jogorvoslatok lehetnek rendes és rendkívüli jellegűek. A büntetőperben rendes perorvoslat a fellebbezés, rendkívüli pedig a perújítás, a felülvizsgálati indítvány, a jogorvoslat a törvényesség érdekében, a jogegységi eljárás és az alkotmányjogi panasz.¹⁵ A rendes perorvoslat olyan perjogi eszköz, mely jogerőre nem emelkedett, rendkívüli pedig az, amellyel a jogerős határozat támadható meg. A perorvoslatokat hatályuk alapján is megkülönböztethetjük. A devolutív hatályú perorvoslatról, mint például a fellebbezés, a magasabb fokú bíróság határoz. Nem devolutív perorvoslatnál a döntés nem hárul a felsőbb bírósághoz, ilyen például rendszerint az igazolás. A perorvoslat szuszpenzív hatályáról pedig akkor beszélhetünk, ha a jogorvoslat felfüggeszti a megtámadott határozat végrehajtását. Ilyen perorvoslat az ítélet elleni fellebbezés.¹⁶

Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozata (ítélete és eljárást megszüntető végzése) ellen a Be. 579. § (1) bekezdése biztosítja a fellebbezés jogát a már idézettek szerint a Be. 581. §-ában meghatározott személyeknek, kivéve az 580. § (1) és (2) bekezdésében részletezett esetköröket.

Az ügyészség, a vádlott és védő fellebbezése fősza-

⁴ Be. 615. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a)–c) pont.

⁵ Alaptörvény, Szabadság és felelősség Rész XXVIII. cikk (7) bekezdés.

⁶ FARKAS Ákos – RÓTH Erika: *A büntetőeljárás*, CompLex Kiadó, Budapest, 2007, 367.

⁷ ANGYAL Pál: *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve I. kötet*, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. Kiadása, Budapest, 1915, 162. o.

⁸ CSÉKA ERVIN: *A büntető jogorvoslatok alaptanai*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985, 31.

⁹ KIRÁLY TIBOR, *Büntetőeljárás jog 3. átdolgozott kiadás*, Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 468.

¹⁰ NAGY LAJOS: *Fellebbezés a büntetőperben*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1960, 90.

¹¹ KARDOS SÁNDOR: Jogorvoslat a büntetőeljárásban, *Magyar Jog* 2003/1, 21.

¹² HERKE CSONGOR – FENYVESI CSABA – TREMMEL FLÓRIÁN: *A büntető eljárásjog elmélete*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012, 338.

¹³ HERKE CSONGOR: *Súlyosítási tilalom a büntetőeljárásban*, PTE ÁJK, Pécs, 2010, 2.

¹⁴ KRESTSCHMANN, Hans-Jochen: *Das Verbot der reformatio in peius im Jugendstrafrecht*, Saarbrücken, 1968, 54.

¹⁵ Az alkotmányjogi panasszal kapcsolatos eljárást a 2011. évi CCI. törvény vezette be 2012. január 1-jei hatállyal.

¹⁶ KIRÁLY [2003] *i. m.*: 468–469.

bályként teljes körű a törvény által meghatározott irányban. Azaz a per főszemélyei a tényállást, a bűnösséget, a cselekmény minősítését, a büntetés kiszabását és számos járulékos ítéleti rendelkezést sérelmezhetnek. Fontos korlát azonban, hogyha a bíróság a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozatát végzéssel elfogadta, nincs helye fellebbezésnek az ítélet elleni a bűnösség megállapítása, illetve a váddal egyező tényállás és minősítés miatt.¹⁷ Ilyen esetben a vádbeli tényállás „rögzül” és nem kerülhet sor a bírósági eljárásban ténybeli revízióra, de a bűnösség és a minősítés sem támadható. Ez a törvény által meghatározott korlátozott fellebbezés, kiterjesztésének nincs helye.

3. A szankciós fellebbezés korlátozott felülbírálata

3.1. A szankciós fellebbezés

Miként már utaltam rá, a Be. 583. § (3) bekezdés a) pontja lehetővé teszi, hogy a fellebbező kizárólag a büntetés kiszabását támadja. Ilyen fellebbezésre jogosult az ügyész, a magánvádló, a pótmagánvádló, a vádlott és a védő. Más perorvoslatra jogosult a büntetés kiszabását nem támadhatja annak megjegyzésével, hogy egy intézkedésnél a vádlott házastársát és élettársát is megilleti a fellebbezés jog, ez pedig a kényszergyógykezelés, de megítélésem szerint ez nem minősül klasszikus szankciós-mértékes fellebbezésnek. Habár kétségtelen, hogy joghátrányt kifogásol, rendszerint a vádlott elmeállapotával kapcsolatos ténykérdést is érinthet.

A szankciós fellebbezés sérelmezheti: a büntetés nemét, azaz kifogásolhatja, hogy a bíróság szabadságvesztést, elzárást, közérdekű munkát, pénzbüntetést, foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást, kiutasítást, vagy mellékbüntetésként közügyektől eltiltást alkalmazott.¹⁸ Az intézkedések, így a megrovás, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka, a pártfogó felügyelet, a vagyonelkobzás, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, a kényszergyógykezelés, a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedés¹⁹ is sérelmezhető.

A büntetések és intézkedések nemén kívül a fellebbező támadhatja azok tartamát, mértékét. A tartam a büntetés időbeli hatókörét, hosszúságát jelenti, míg a mérték a vagyoni jellegű joghátrányokhoz kapcsolódik.

Szabadságvesztés-büntetésnél a fellebbezés irányulhat a vád részéről a tartam felemelésére, mérséklésére, a védelmi oldalról a tartam csökkentésére, enyhítő

szakasz alkalmazására, vagy enyhébb büntetési nem vagy intézkedés alkalmazására. Perorvoslat támadhatja próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésnél a büntetés és a próbaidő tartamát, az ügyész mindkét irányban, a védelem a vádlott javára gyakorolhatja e körben a perorvoslat jogát. Feltételes elítélésnél gyakori az előzetes mentesítést célzó jogorvoslat, vagy annak mellőzése iránti vádhatósági fellebbezés.²⁰

Szabadságvesztésnél a fellebbezés irányulhat a végrehajtási fokozat megváltoztatására is.

Életfogytig tartó szabadságvesztésnél az ügyész perorvoslat indítványozhatja a feltételes szabadságra bocsátás kizárását, vagy a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának vádlott javára vagy terhére történő megváltoztatását. A vádlott és védő pedig joghatályosan kérhetik ezen időpontnak a terhelt javára való módosítását, vagy tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnél („tész”) a feltételes szabadságra bocsáthatóság kizárásának mellőzését.²¹

A Btk. 33. § (3) bekezdése alapján egymás mellett kiszabott büntetések közül a védelmi fellebbezés célozhatja egyes büntetések mellőzését, az ügyész pedig további büntetés kiszabását indítványozhatja. E körben megjegyzendő, hogy nem szabható ki szabadságvesztés

²⁰ Debreceni Ítéltábla Bf.IV. 822/2018/5., Bf.IV. 101/2019/6. Az előbbi ügyben a másodfokú bíróság a vesztegetést elkövető vádlottnál mellőzte az előzetes mentesítést, a másodikban a költségvetési csalást több éve elkövető vádlottnál ugyanakkor lehetőséget látott az előzetes bírósági mentesítésre. Anyagi jogi kérdés, de megjegyzem, hogy az érdemesség megítélésekor releváns a bűncselekmény indítéka, tárgyi súlya. A korrupciós, köztisztaságot sértő bűncselekményt elkövető rendszerint nem érdemes az előzetes mentesítésre.

²¹ A „tész” kapcsán jegyzem meg, hogy a büntetés a Kúria 3/2015. Bjtartározata értelmében a magyar jogrend része, sem alkotmányos, sem emberi jogi oldalról alkalmazásának nincs akadálya, függetlenül a Magyar ügyben hozott EJEK (Case of Magyar László v. Hungary 73593/10.) és a Kúria felülvizsgálati (Bfv.II.1812/2014.) döntéstől. Élet elleni ügyeket tárgyaló bíróként első fokon (B. J. ügye) és másodfokon (Magyar László ügye) is részt vettem a magyar büntetőjogban a ma legszigorúbb büntetés kiszabásában, valvlla, hogy e büntetés kivételes, de az egyéni megelőzés szempontjából olykor szükséges lehet. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 9.Fk.1122/2000/101. számú és a Legfelsőbb Bíróság Bf.III.850/2001/4. számú ítéleteivel elbírált ügyben B. J. I. r. vádlott a vele szemben emberölés büntetése miatt kiszabott 12 éves fegyházbüntetést végrehajtása során az enyhébb végrehajtási szabályok engedélyezése után az eltávozása alatt késsel, egy nyaki szúrással ölt meg a lopási cselekmény leplezése érdekében egy 80 éves asszonyt. A vádlott harmadszor ölt, az elsőfokú és másodfokú bíróság is megállapította, hogy a társadalomból ki kell zárni, esetében kizárólag csak az egyéni megelőzés szempontjai a meghatározók. Az elítélt 2007-ben a büntetés végrehajtása során öngyilkosságot követett el. A jogalkalmazói álláspontot a Debreceni Ítéltábla követi, Balla Lajos tanácsa már több esetben alkalmazta a kivételes szankciót (pl. Bf.I.848/2011. „fekete sereg” ügy). E büntetést a jogirodalom és a közvélemény sokszor kritikával illeti, de sohase feledjük el, hogy egy gyermek sérelmére, vagy több okból súlyosabban minősülő emberölést visszaesőként elkövető vádlottnál fontos társadalomvédelmi ok az elkövetők végleges kizárása, kiemelve, hogy az ítélezési gyakorlat csak rendkívül indokolt esetben, viszonylag ritkán alkalmazza e büntetést. Tóth Mihály is utalt rá, hogy az EJEK nem állapította meg az Egyezmény 3. cikkének megsértését, de emberi jogi szempontból támogatható azon elvárás, mely valamilyen formában reális lehetőséget nyújt a feltételes szabadságra bocsáthatóság érdemi megvizsgálására. Lásd Tóth Mihály: *Kiszámítható döntések a kiszámíthatatlan jövőről. Az életfogytig tartó szabadságvesztésről a legújabb, minket érintő strasbourg-i döntés ürügyén.* <https://ujbtk.hu/toth-mihaly-kiszamithato-dontesek-a-kiszamithatatlan-jovorol/> (letöltés: 2019. április 2.). A Debreceni Ítéltáblán 2005. január 1-jétől 2014. május 31-ig összesen 7 vádlottal szemben szabtak ki jogerősen tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést a 39 határozatlan tartamú büntetés közül. Lásd Balla Lajos: *Az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása a Debreceni Ítéltábla gyakorlatában 2005. január 1-től 2014. május 31-ig,* https://debrecenitotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/az_elfogytig_tartó_szab.vesz.__honlapra.pdf (letöltés: 2019. április 5.).

¹⁷ Be. 580. § (2) bekezdés a), b) pont.

¹⁸ *A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény* (továbbiakban Btk.) 33. § (1), (2) bekezdés.

¹⁹ Btk. 63. § (1) bekezdés a)–i) pont.

mellett elzárás vagy közérdekű munka, kiutasítás mellett közérdekű munka vagy pénzbüntetés, életfogytig tartó szabadságvesztés mellett pénzbüntetés.²²

Vagyoni jellegű joghátránynál, így pénzbüntetésnél a büntetés napi tételszámainak, és az egynapi tételnek megfelelő összeg változtatása iránti igény merülhet fel a jogosultak számára meghatározott irányban történő módosítás érdekében.

Valamennyi anyagi jogi helyzet feltárására az eljárásjogi tanulmány nem vállalkozik, de a fontosabb perorvoslati célok bemutatását indokoltnak tartottam.

3.2. A korlátozott felülbírálat

A korlátozott fellebbezés lehangsúlyosabb perjogi következménye: a korlátozott felülbírálat.

A törvény által meghatározottan korlátozott a fellebbezés és ezáltal a felülbírálat a Be. 580. § (2) bekezdésében szabályozott, már idézett esetben, amikor a bíróság a vádlott bűnösségét beismerő nyilatkozatát végzéssel elfogadja, mert ezen esetben a bűnösség megállapítása, illetve a váddal egyező tényállás és minősítés jogorvoslati kizárt. Ilyenkor az ítélet csak a Be. 583. § (3) bekezdés a), b) és c) pontjai alapján támadható, ezért a törvény által meghatározottan a perorvoslat kizárólag szankciós jellegű, vagy az egyszerűsített felülvizsgálat tárgyát képező, illetve egyéb járulékos kérdésekben hozott döntés, vagy a felmentő vagy eljárást megszüntető végzés érdemi indokolása ellen irányulhat.²³

Egyes álláspontok szerint, ami ellen nincs helye fellebbezésnek, az felül sem bírálható, ekkor a másodfokú bíróság a Be. 590. § (3) bekezdése szerint a támadott ítéletnek csak a fellebbezéssel érintett rendelkezését, illetve részét bírálja felül, mert a fellebbezést kizárólag a Be. 583. § (3) bekezdése alapján jelentheték be.

A Be. 580. § (2) bekezdés b) pontjából és az 591. § (2) bekezdés a) pontjának előírásából következően a másodfokú bíróság nem vizsgálja az elsőfokú bíróság ítéletének megalapozottságát és határozatát az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásra alapítva.

A Be. 590. §-ában rögzített revíziós szabályok ugyan külön nem térnek ki a vizsgált eljárásjogi szituációra, a törvényi rendelkezések összevetése által azonban levonható olyan következtetés is, hogy ilyen perjogi helyzetben – a bűnösség beismerésének elfogadásakor – a felülbírálat a Be. 590. § (5) bekezdés a) és d) pontja, valamint az 590. § (7) bekezdése alapján kiterjed:

- az elsőfokú bírósági eljárásra, s azon eljárási szabályok megtartására, amelyek megsértése esetén a Be. 607. § (1) bekezdése, illetve a Be. 608. § (1) bekezdése alapján az ítéletet hatályon kívül kell helyezni (abszolút eljárási szabálysértés);

- a büntetés kiszabására és intézkedés vonatkozó rendelkezésekre;
- az egyszerűsített felülvizsgálati eljárás tárgyát képező, a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti indítványt, illetve a polgári jogi igényt érdemben elbíráló rendelkezésre.²⁴

A Be. 606. § (3) bekezdése azonban fenti álláspont ellen szól, mert lehetővé teszi a vádlott javára az ítélet megváltoztatását, ha a terhelt felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének van helye. Értelemszerűen ekkor a másodfokú bíróságnak a bűnösséget is felül kell bírálnia. Az alakuló gyakorlat e törvényi rendelkezésből fakadóan várhatóan azon irányba mozdul, mely a vádlott javára a bűnösség beismerése esetén is lehetővé teszi az eltérő döntést, azaz a felmentést, vagy az eljárás megszüntetését, ha annak törvényi előfeltételei fennállnak. Ennek egyértelmű jogszabályi hátterét teremti meg az előbb idézett törvényhely.

Egyértelműbb a felülbírálat terjedelme, ha a fellebbezésre jogosult saját választása szerint terjeszti elő a Be. 583. § (3) bekezdés a) pontja alapján a szankciós (mértékes) fellebbezést.

A másodfokú bíróság a Be. 590. § (3) bekezdés alapján az ítéletnek csak a fellebbezéssel sérelmezett rendelkezését, illetve részét bírálja felül. E törvényi rendelkezésből az tűnik ki, hogy a revízió csak a fellebbezéssel támadott rendelkezést, ítéletrészt vizsgálja, ami az elemzett esetben a büntetés kiszabás, joghátrány-alkalmazás.

A Be. 590. § (5) bekezdése azonban a korlátozott fellebbezésnél is előírja:

- az elsőfokú bírósági eljárás szabályosságának felülbírálatát, annak kontrollját, hogy nem történt-e olyan eljárási szabálysértés, mely a 607. § (1) bekezdése és a 608. § (1) bekezdése alapján hatályon kívül helyezést eredményez;
- a bűnösség megállapítására vonatkozó rendelkezés revízióját, ha a terheltet fel kell menteni, vagy vele szemben az eljárást meg kell szüntetni,
- a bűncselekmény minősítésére vonatkozó rendelkezés felülbírálatát.

Emellett a Be. 590. § (3) bekezdése és az 590. § (5) bekezdés d) pontja alapján kerül sor a fellebbezéssel támadott szankció revíziójára, az 590. § (7) bekezdésének megfelelően továbbá a másodfokú bíróság hivatalból dönt az egyszerűsített felülvizsgálat tárgyát képező kérdésekben, valamint a szülői felügyeleti jogra és a polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezésekről is.

A korlátozott fellebbezés folytán miként láthattuk a felülbírálat nem szorítkozik magára a joghátrány alkalmazására, hanem vizsgálja a perjogi szabályok megtartását, a bűnösség és a minősítés törvényességét is.²⁵ Ennek elvi indoka, hogy semmisségi hibával folytatott eljárásban hozott, vagy törvénytörtő ítélet ne emelkedhessen jogerőre. A felülbírálat ezért álláspontom

²² Btk. 33. § (6) bekezdés.

²³ BELOVICs ERVIN – TóTH MÍHÁLY: *Büntető Eljárásjog. Harmadik, aktualizált kiadás. Az új, 2017. évi büntetőeljárás törvény tankönyve*, HVG-ORAC, Budapest, 2017, 437–439.

²⁴ Lásd: Debreceni Ítéltábla Bf.IV.822/2018/5. számú ítélet.

²⁵ Debreceni Ítéltábla Bf.IV.712/2018/3.

szerint csak részben korlátozott és elsősorban a tényállás felülbírálatának hiánya miatt. A Be. 591. § (2) bekezdés a) pontja alapján ugyanis, ha a fellebbezést kizárólag az 583. § (3) bekezdése alapján jelentették be, a másodfokú bíróság nem vizsgálja az elsőfokú bíróság ítéletének megalapozottságát és a határozatát az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásra alapítja.²⁶ Az általános szabályokhoz képest a tényálláshoz kötöttség a perjogi helyzetben teljes, kivétel nincs, a tényállás revíziójára és módosítására a törvény nem ad lehetőséget. A Be. rendelkezéseinek alakuló bírói gyakorlatban felmerültek olyan jogalkalmazói érvek, hogyha a bíróság a felelősségre is kiható megalapozatlansági hibát észlel, úgy azt orvosolja a tényálláshoz kötöttség elve ellenére is. Véleményem szerint erre nincs lehetőség. *Contra legem* (a törvény ellenére) nem lehet ítélezni, hasonló a helyzet a felülvizsgálati eljáráshoz,²⁷ a tényálláshoz kötöttség nem törhető át, még akkor sem, ha felismerhetően létezik ténybeli hiba. Ha a ténybeli hiba kihat a büntetőjogi felelősségre, azaz a tények nem feleltethetők meg a törvényi tényállásnak, akkor a törvény lehetővé teszi a vádlott javára a döntést, azaz a felmentést.

4. Az ítélet igazsága, bírói igazságszemlélet és a korlátozott felülbírálat

A Be. eltérően a *bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk*től (Bp.) már nem követi az anyagi igazság eszményét. A bíróság azonban napjainkban is az igazságmonopólium letéteményese és alkotmányos feladata az igazságszolgáltatás.²⁸ A Be. 163. § (2) bekezdésének előírása szerint a büntetőeljárásban a bíróság a döntését valóságghú tényállásra alapítja. Ez „erősebb szabály” mint a régi Be. 75. § (1) bekezdésében írt norma, mely a valóságra törekvést írta elő, most viszont már konkrét jogalkalmazói elvárás a tényállás valóságghúsége. A valóság, valóságghúség és az igazság nem szinonim fogalmak. Álláspontom szerint a bírói ítéletnek konkrét törvényi kötelelem nélkül is törekednie kell az igazság elérésére, legalábbis a tényigazság feltárására, mely egyben záloga az ítélet igazságosságának is.

A történelem és a jogfejlődés során a jeles gondolkodók, filozófusok koronként és iskolánként eltérően határozták meg az igazság fogalmát. Amint Hans Kelsen is kiemelte, megállapíthatjuk, hogy Platóntól Kantig egy filozófiai kérdésen sem vitakoztak ilyen hevesen, azonban e törekvések ellenére végleges választ nem

kaphatunk arra, hogy mi az igazság, csak megkísérelhetjük a válaszok javítását.²⁹ Már Jusztiniánusz kódexe kimondta: „Aliud nihil in iudiciis quam iustitiam locum habere debet” azaz a bírósági eljárás célja nem lehet más, mint az igazság felderítése.³⁰

Az igazságot vizsgálhatjuk tisztán természettudományi, filozófiai, valamint erkölcsi, vallási, jogi és logikai aspektusból is. A téma kapcsán a fogalom jogi megközelítése hangsúlyos, osztva Erdei azon megjegyzését, hogy a különböző filozófiai irányzatok rendkívül változatos és sokirányú elméleteit nem lehet kötöttség nélkül a büntetőperre rávetíteni, de nyilvánvalóan nem hagyhatók figyelmen kívül a filozófiai alapvetések, tekintettel arra is, hogy az igazság vizsgálatának tudománya maga a filozófia.³¹

Jogfilozófiai oldalról megközelítve, az egyik igazságelmélet, a korrespondencia elmélet szerint az igazság egy felfedezésre váró „aranyrög”, s arra mint alapvetően objektív jelenségre tekint (material truth).³² A másik fő irány a konszenzus elméletben jelenik meg, melyben az igazságot az jelenti, amikor az emberek egy tisztességes eljárásban megállapodnak. Ezt az elméletet leginkább az angolszász jogi kultúra tükrözi vissza.

A hazai jogirodalomban három alapvető igazságfogalmi irányzatot különböztethetünk meg. Egyes álláspontok szerint – melyek elsősorban a Bp. hatálya alatt alakultak ki – az anyagi igazságeszmény, elérése cél a büntetőperben (Finkey Ferencz, Angyal Pál, Vámbéry Rusztem). Más nézetek azt vallják, hogy nincs reális lehetőség az objektív igazság elérésére, legfeljebb alaki, processzuális értelemben deríthető ki az igazság (Kadlót Erzsébet, Bárd Károly, Finszter Géza). A harmadik irányatként jelölhető meg a Tremmel Flórián által fémjelzett, a valóságos tényállás megállapítására irányuló törekvést célul tűző, Elek Balázs által találozott „középutasnak” nevezett igazságszemlélet.³³

Az ítélet igazsága, elsősorban a tényállás igazsága. A bíróságnak a tárgyaláson folytatott bizonyítási eljárás során az ügyész által vád tárgyává tett tényeket kell vizsgálnia és megalkotnia azt a tényállást, mely a törvényi elvárás értelmében valóságghú. Nagy Lajos gondolatai szerint a ténymegállapítási tevékenység egy megismerési folyamat, az „objektív valóság egyszer megtörtént, tehát térben és időben elhatárolható, érzékeink által felfogható, büntetőjogilag releváns tényeknek – összességében a történeti tényállásnak – a

²⁹ KELSEN, Hans: Mi az igazságosság? In VARGA Csaba (szerk.): *Jog és filozófia. Antológia a XX. századi jogi gondolkodás köréből*, Szent István Társulat, az Apostoli Szentzsák Könyvkiadója, Budapest, 303.

³⁰ Codex Iustinianus 7, 62, 6, 1. Lásd NÓTÁRI Tamás, *A jognak asztalánál... 1111 jogi regula és szentencia latinul és magyarul*, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008, 16.

³¹ ERDEI *i. m.*: 282–291.

³² WEIGEND, Thomas: Should We search for the Truth, and Who Should Do it? *North Carolina Journal Of International Law and Commercial Regulation*, 2011/2., Volume 36, 389–390.

³³ ELEK [2012] *i. m.*: 19–45. Lásd még: HÁGER Tamás: Az igazság keresése a büntetőperben. In ELEK Balázs – FÁZSI László (szerk.): *Az ítélőmesterség dilemmái. Tanulmányok dr. Remes Zoltán bíró emlékére*, Printart-Press Kiadó, Budapest, 141–158.

²⁶ BELEGI József: A másodfokú bírósági eljárás általános szabályai – LXXXII. Fejezet. In BELEGI József (szerk.): *Büntető Eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. Harmadik Kiadás II.*, HVG-ORAC, Budapest, 1188–1189.

²⁷ Be. 650. § (2) bekezdés.

²⁸ ERDEI *i. m.*: 281.

felderítése és megismerése, valamint a megismerés eredményeinek a bizonyítása és mindezek rögzítése”.³⁴

A bíróság döntését megalapozott tényállásra alapítja. A megalapozottságot a törvény pozitív formában nem határozza meg. Arra elsősorban a megalapozatlansági okok nemlétéből lehet következtetni. A megalapozottság azonban pozitív módon is leírható a bizonyításra vonatkozó alapvető normák, a védelmi szabályok és a valóság feltárásával kapcsolatos bírói kötelezettség alapján.³⁵

Álláspontom szerint a megalapozottság meghatározó fogalmi elemei: a valóságnak megfelelő tényállás megállapítása, a bizonyítás és a tényállás-megállapítási folyamat törvényessége, a vád ténybeli keretei között a büntetőjogilag releváns tények teljes körű feltárása és rögzítése, és mindebből eredően a megalapozatlansági ok hiánya.³⁶ A megalapozottságtól eltérően a törvény a megalapozatlansági okokat részletesen szabályozza. A megalapozatlanság lehet teljes és részleges. Teljes az ítélet megalapozatlansága a Be. 592. § (1) bekezdés a) pontja szerint, ha az elsőfokú bíróság nem állapított meg tényállást, vagy a b) pont értelmében, ha a tényállás teljes egészében felderítetlen. A tényállás teljes hiánya ritka, arra rendszerint felmentő ítéletnél kerülhet sor, vagy többcselekményes ügyben, ha egy vádponttól a bíróság „hallgat”. A teljes felderítetlenség is viszonylag ritka, mert a bíróság a releváns tények legalább egy részére az ügyekben folytatja a bizonyítást. A teljes megalapozatlanság következménye a Be. 610. §-a értelmében kasszáció, az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítása.

A hatálytalanítás következménye az, hogy az elsőfokú ítéletet *ex tunc* nem létezőnek kell tekinteni. Nagy Lajos gondolatai alapján ma is érvényesen leszögezhető, hogy fellebbezési rendszerünk nem az ún. „tiszta” kasszáció elvét követi, hanem a hatálytalanítás egyben alkalom, lehetőség az alsóbb fokú bíróságok irányítására, tájékoztatására.³⁷

A részbeni megalapozatlanságot a Be. 592. § (2) bekezdés a)–d) pontja szabályozza, megtartva a XX. századi jogfejlődés során kialakult négyes okcsoportot: a tényállás hiányos megállapítása, részbeni felderítetlenség, iratellenesség, a megállapított tényekből további tényre helytelen következtetés.

A felderítetlenség részben bizonyítási hiányosságból ered, ami azt jelenti, hogy a bíróság nem vizsgál meg olyan létező, rendelkezésre álló bizonyítékot, mely meghatározó a büntetőjogi főkérdésekre. Emellett részbeni felderítetlenséghez vezetnek egyes bizonyítási eszközökkel kapcsolatos eljárási szabálysértések is, miáltal a bizonyíték felhasználása perjogi aka-

dályba ütközik. Hiányos a tényállás, ha a bíróság vizsgált és értékelt bizonyíték ellenére releváns tényt nem foglal ítéletébe. Iratellenességről van szó, ha a bíróság a vizsgált büntetőjogi iratok (a bizonyítékokat tartalmazó jegyzőkönyvek, más okiratok) tartalmától eltérően állapítja meg a tényeket, vagy nem létező adatokra alapítja ítéletét. A helytelen ténybeli következtetés rendszerint gondolati folyamat, logikai hiba, amikor vagy a kiinduló tétel téves, vagy az abból vont következtetés által kerül sor a szillogizmus szabályainak megsértésével egyes tények megállapítására.

A részbeni megalapozatlanságot a Be. fellebbezési rendszerében a másodfokú bíróságnak ki kell küszöbölnie, ez nemcsak perjogi lehetősége, hanem egyben kötelezettsége is. Álláspontom szerint a teljes megalapozatlanság körét a törvény kissé szűkre szabta, mert központi tényre vonatkozó helytelen ténybeli következtetés is eredményezhet elméleti oldalról teljes megalapozatlanságot. Példaként hozható fel, ha a bíróság a tanúk által a helyszín közelében észlelt vádlott bűnösségét úgy állapítja meg az emberlésben ténybeli következtetéssel, hogy más közvetlen vagy közvetett bizonyíték nem szól a vádlott ellen.

Az ítélet perjogilag lehet megalapozott valóságtól eltérő tények megállapítása mellett is, ilyen esetben azonban a bírói döntés nem tekinthető igaznak és igazságosnak. Remélhetően mindez csak rendkívül ritka esetben fordulhat elő. Miként Király Tibor kiemelte: a büntetőítélet akkor igaz, ha a valóságot fejezi ki.³⁸

Az ítélet igazságának elérésében meghatározó a bírói meggyőződés. Amint Elek rámutat, a meggyőződés belső folyamatának alakulását jogi normával nem lehet szabályozni, a jogszabály legfeljebb arra lehet alkalmas, hogy tiltó rendelkezésekkel (a bíró kizárására vonatkozó szabályok) és pozitívan előírt követelményekkel (megalapozottság, indokolási kötelezettség) lehetővé tegye a bírói döntés ellenőrzését a fellebbezési fórumok, az ügyben érintett felek és nem utolsósorban a közvélemény számára.³⁹ E gondolatok nyomán is megállapíthatjuk, hogy milyen nagy jelentőségű az ítéletalkotási folyamatban a bíró személyisége, szubjektuma, a bíró maga: mint a „törvény szava”.⁴⁰

Ha a terhelt nem egyezik meg az ügyésszel, a bűnösségét nem ismeri el, akkor a bíróság bizonyítási eljárást folytat le és részletesen megvizsgálja a vád és a védelem által felkínált bizonyítékokat. Ilyen esetben klasszikus ténymegállapító tevékenységről van szó, mely során a bíróság köteles a megismerési folyamatban a releváns tényeket feltárni és azokat ítéletében rögzíteni. A bírói meggyőződés leginkább ilyen formájú perben jut kifejezésre és leginkább az igazság is ilyen eljárásban érhető el.

Más a perjogi helyzet azonban, amint már kitértem

³⁴ NAGY Lajos: *Ítélet a büntetőperben*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974, 267.

³⁵ Lásd Be. 6. § (1)–(3) bekezdés, 163. § (3), (4) bekezdés.

³⁶ HÁGER Tamás: *A tényállás megalapozottsága a büntetőperben PhD értekezés*, Debrecen, 2018, 105, https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/252566/Hager_Tamas_disszertacio.pdf?sequence=1&isAllowed=y (letöltés: 2019. április 4.).

³⁷ Lásd NAGY (11. j.) 258–259.

³⁸ KIRÁLY Tibor: *Büntetőítélet a jog határán*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1972, 241–249.

³⁹ ELEK Balázs: A bírói meggyőződés és a megalapozott tényállás összefüggései, *Jura*, 2014/1, 41–42.

⁴⁰ *Iudex est lex loquens*. Lásd NÓTÁRI Tamás: *Jogi regulák és szentenciák latinul és magyarul*, Lectum Kiadó, Szeged, 73.

rá, amikor a vádlott az előkészítő ülésen, vagy akár később az elsőfokú eljárás folyamán a bűnösségét elismeri és a bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozatot elfogadja. Ilyen esetben ugyanis a bíróság bizonyítást nem folytat, érdemben nem vizsgálja a tényállást és a bűnösség kérdését. A bírói igazságszemlélet ilyen eljárásban kevésbé jut szerephez, e körben leginkább az ítéleti büntetés igazságosságának kérdése merülhet fel. A törvény azonban szigorú feltételekhez köti a bűnösség beismerésének elfogadását, mert arra csak akkor kerülhet sor, ha a vádlott e nyilatkozatának a természetét és jóváhagyásának a következményeit megértette, a beszámítási képessége és beismerésének önkéntessége iránt észszerű kétely nem mutatkozik, továbbá a bűnösséget beismerő nyilatkozata egyértelmű és azt az eljárás ügyiratai alátámasztják.⁴¹ E hármastételnek együtt meg kell valósulnia. A beszámítási képessége teljében lévő vádlott feltehetően akkor tesz ilyen nyilatkozatot, ha a bűncselekményt a vád szerint elkövette, ezen esetben sem a valóságosság, sem az ítéleti igazság nem sérül, legfeljebb a bírói igazságszemlélet nem jelenik meg olyan markánsan az ítéletben, mint bizonyítási eljárást követően hozott döntésnél.

A már részletezettek szerint a „törvény szerint meghatározott” és a „választott korlátozott” fellebbezés elsődleges perjogi következménye a korlátozott felülbírálat, mely nem terjed ki a tényállásra. A másodfokú eljárásban a kizárási szabályokból is eredően más összetételű bírói tanács dönt. A bűnösség beismerését követően hozott elsőfokú ítélet ellen a fellebbezés nem irányulhat a tényállás, a bűnösség és a minősítés ellen, csak a büntetékiszabást sérelmezheti. Ekkor a másodfokú bíróság mellözi a ténybeli revíziót és a bűnösséget is kivételesen akkor vizsgálhatja, ha a vádlott felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének van helye.⁴² Ebben az eljárási helyzetben a másodfokú bírói igazságszemlélete, igazságérzete jóval „gyengébben” tükröződhet, mint a teljes körű felülbírálatnál.

Ennél jobban megjelenik a bírói szubjektum, a bírói meggyőződés és a bíró igazság iránti igénye a választott korlátozott fellebbezést követő eljárásban, ahol – fellebbezési korlát hiányában – konkrét törvényi előírás folytán már vizsgálja a másodfokú bíróság, hogy helye lehet-e a vádlott felmentésének, és a revízió érinti a bűncselekmény minősítését is.⁴³ Az ítélező igazságszemlélete ilyenkor nem a tényigazságra fókuszál, hanem a büntetőjogi főkérdésre, következtetésként inkább igazságosságszemléletről beszélhetünk. Az igazság úgy gondolom, hogy elsősorban a ténykérdésekhez kapcsolódik, ezért is használatos a „tényigazság” fogalom.

A klasszikus büntetőeljárás jogintézmények, így különösen a fellebbezési eljárás szabályainak változásai, a korlátozott fellebbezés és a korlátozott felülbírálat megjelenése vitathatatlanul kihat a bírói igazságszem-

léltre oly módon, hogy a ténybeli revízió kizárásakor a másodfokú bírói tényigazság nem tud kifejezésre jutni úgy az ítéletben, mint amikor a fellebbezési bíróság akár bizonyítás lefolytatása után, akár anélkül a tényállást is felülbírálat alá vonja.

5. Zárszavak

Felhasználva a közvetlen megfigyelés tudományos módszertanát, elméleti, dogmatikai és gyakorlati oldalról is igazolt a hipotézis annyiban, hogy a szankciós fellebbezés valójában egy *részlegesen* korlátozott felülbírálatot eredményez. A teljes korlátozott felülbírálat ugyanis az lenne, ha a másodfokú bíróság kizárólag a szankciót vizsgálná. Ez azonban nem így van, mert a részletezettek szerint a korlátozott fellebbezésnél [Be. 583. § (3) bekezdés a) pont] a felülbírálat kiterjed az eljárási szabályok megtartására, a bűnösségre és a cselekmény minősítésére is. A kodifikáció során a Be. első munkanyagának 610. § (1) bekezdése szerint a fő szabály a korlátozott felülbírálat lett volna és a revízió kizárólag az ítéletnek a fellebbezésben megtámadott rendelkezését a fellebbezésben megjelölt okból és a fellebbezés irányának megfelelően bírálta volna el. Hasonló jogi megoldás jelent meg a Be. előterjesztés formájában készített tervezetében [577. § (1) bekezdés]. A jogalkotó végül elvetette e megoldást és főszabályként megtartotta a teljes revíziót [Be. 591. § (1) bekezdés], mely alól fontos kivétel a szankciós fellebbezés elbírálása. Megítélésem szerint azonban a törvény koncepcionális változásaihoz, új szelleméhez jobban igazodott volna a valóban korlátozott revízió. Az egyezségben is kifejezésre juttatott, a bűnösség beismerésében megnyilvánuló „vádalku”⁴⁴ is tükrözi, hogy a bűnösség beismerésekor a védelem vállalja a tényállás és a bűnösség támadhatatlanságának következményeit. Mindezt azonban saját akaratára teszi, ezért a *favor defensionis* (a vádlottnak nyújtott kedvezmény elve) nem igényli feltétlen a felülbírálat Be. 590. § (5) bekezdés a)–c) pontja szerinti kiterjesztését. A 2018. július 1-jétől hatályos Be. alkalmazása során is irányadónak tartom, hogy a bírói ítéletnek a valóságot kell tükröznie, mely remélhetően az igazságot is kifejezi és így megfelel az igazságosság követelményeinek is. Ez elsősorban a bizonyítási eljárás lefolytatását követően meghozott bírói ítéletnél és a rendes fellebbezési eljárásban a teljes körű felülbírálatnál érvényesülhet. Az eljárást gyorsító és hatékonyabbá tevő új jogintézmények, mint az egyezség, a bűnösség beismerésének elfogadása és a tényállásra ki nem terjedő felülbírálat esetén azonban új bírói szemlélet szükséges, mert az elsőfokú bíró a vázolt eljárásjogi szituáció-

⁴⁴ Amint Pápai-Tarr Ágnes is utal rá, az európai, többek között a francia és magyar „vádalku” eltér az amerikai „plea bargaining”-től. Lásd PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2012, 97. Megállapítható azonban, hogy a Be. az egyezségre és a bűnösség beismerésére vonatkozó normában már közelít az angolszász jogi kultúrában elfogadott megegyezéshez (a szerző).

⁴¹ Be. 504. § (2) bekezdés a)–c) pont.

⁴² Lásd Be. 606. § (3) bekezdés.

⁴³ A Be. 590. § (5) bekezdés b) és c) pontja Be. 590. § (3) bekezdésben foglaltak ellenére kiterjeszti a felülbírálatot.

ban a vádbeli, illetve jogorvoslati eljárásban a másodfokú bíró az elsőfokú bíróság által megállapított tényálláshoz kötve van, így előfordulhat olyan eset, amikor a bíró az „igazságérzetével” szemben hoz döntést. Úgy gondolom azonban, hogy a törvényben megvannak a garanciák a jogállamnak megfelelő, az igazságot tükröző és igazságos bírói ítélet meghozatalának „vádalku”, illetve korlátozott felülbírálat esetén is. A prob-

lémát elsősorban azt jelentheti, ha jól felismerhető ténybeli hibával találkozunk a másodfokú bíróság, a tényálláshoz kötöttség azonban a ténybeli reformációt kizárja. A büntetőjogi felelősséget nem érintő tényhibák nem bírnak relevanciával, az érdemi hiányosságokat azonban a *favor defensionis* elvéből következően a vádlott javára kell értékelni, még ha az ítélet el is távolodik az igazságtól.